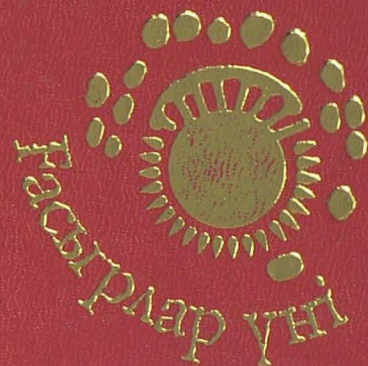


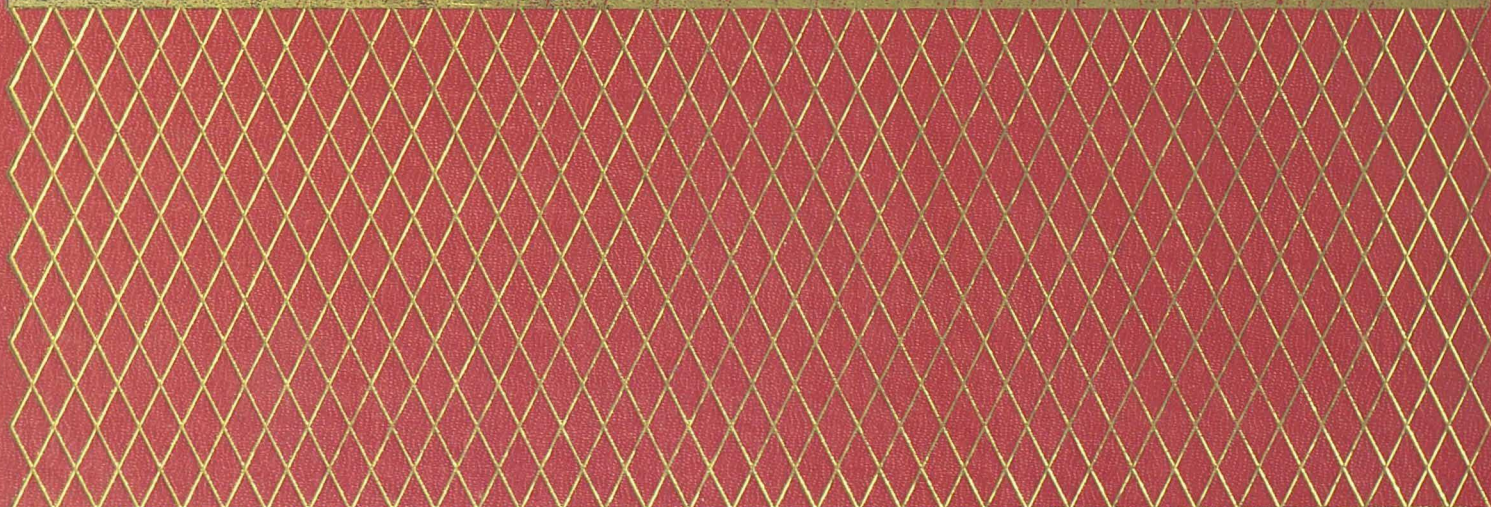
У 2008

394

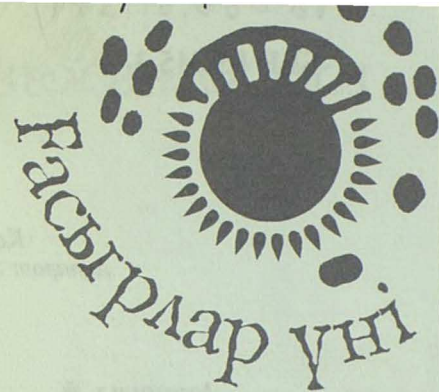


Жарықасын Аманжолы

**Ақын да мен,
сал да мен, сері де мен**

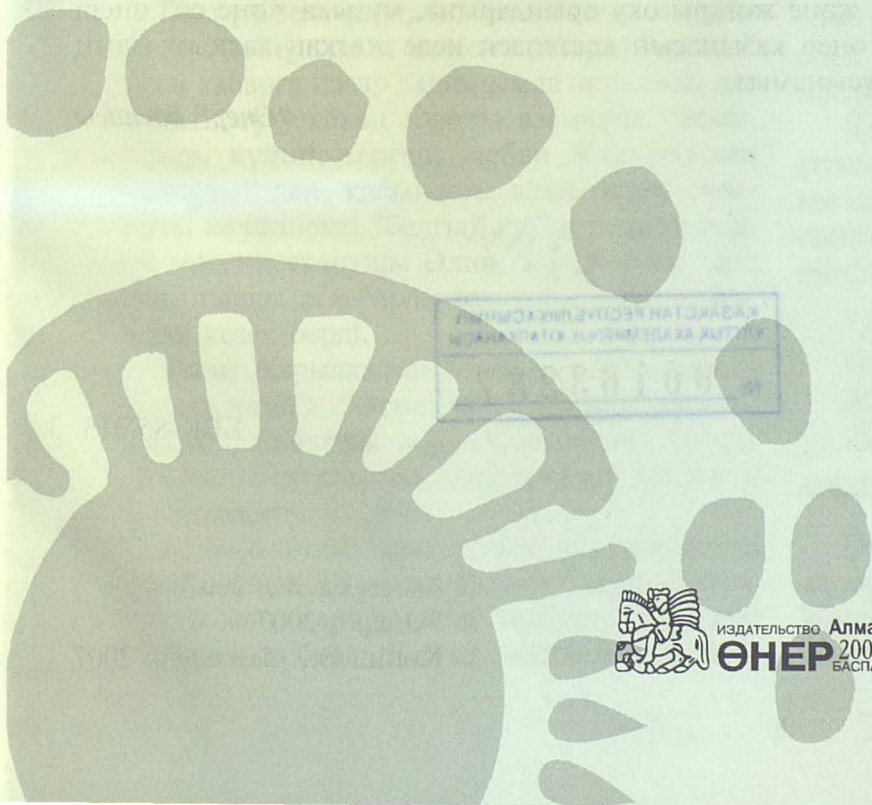






Жарықасын Аманұлы

Ақын да мен, сал да мен, сері де мен



ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ



Издательство Алматы
ӨНЕР 2007
БАСПАСЫ

*Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің бағдарламасы бойынша шығарылып отыр*

Аманұлы Ж.

А 52 Ақын да мен, сал да мен, сері де мен. — Алматы: “Өнер” баспасы, 2007. — 96 б.

ISBN 970-601-209-021-5

Тыңдаушысын күйге бөлеп, дарқан даланы әнімен тербетіп, сөз маржанынан жыр тудырған таланттар халқымызда аз емес.

Халық ақындары, әйгілі әнші-сазгерлер, ел еркесіне айналған сал-серілер — бертінгі: Біржан сал, Ақан сері, Балуан Шолақ, Кенен, Дәурен сал дәстүрін ілгері дамытқан, бұрынғы бесаспап тұлғалардың жолын бек ұстанған — осы заманғы халық таланттарының бірі — Жарылқасын Аманұлы.

“Ақын да мен, сал да мен, сері де мен” — Ж.Аманұлының музыкалық жанрда шығарып отырған тұңғыш жинағы. Ақын, әнші, сазгердің бұл кітабына оның отыз әні, алты күйі енгізіліп отыр. Әрбір ән-күйдің шығу тарихын да автор өзі баяндайды.

Жарылқасын Аманұлының “Ақын да мен, сал да мен, сері де мен” атты бұл еңбегін біз музыкалық білім беретін орта және жоғары оқу орындарына, музыка және сөз өнері мамандарына, зерттеушілер мен өнер қазынасын қастерлеп келе жатқан халқымыздың алдыңғы және кейінгі ұрпағына ұсынамыз.

“Өнер” баспасы

А $\frac{4905000000}{00(05)-07}$

ББК 85.315. 3

ISBN 970-601-209-021-5

© Аманұлы Ж., 2007

© “Өнер”, 2007

© Көпіш Ә., (безендіру) 2007



АЛҒЫСӨЗ

Қазақ өнерінде халқымыздың шексіз құрметіне бөленген сазгер сал серілер “Серілердің серкесі” атанған, бүкіл қазақ елі Сегіз Сері атап кеткен Мұхаммед-Қанафия Баһрамұлы, Біржан сал, Ақан серілер өмірге өте сирек келетін біртума дарындар болса, өздері шығарған күйлерімен әлемді күңіrentкен Құрманғазы, Тәттімбет, Тоқа, Дәулеткерей, Қазанғаптар халқымыздың бағына туған мақтанышы, қайталанбас дарын иелері. Мен осы ұзақ ғұмырымда талай-талай өнер адамдарымен дәмдес, сырлас болған кісімін.

Жастайымнан ән мен күйге бөленіп өстім. Өзім де біршама Арқаның атақты сал серілерінің әндерін шырқап салатын кездерім болған. Жасым 90-нан асса да көңілді отырыстарда Біржанның, Ақанның әндерін әлі де айтып қоятын әдетім бар.

Бір күні телеарнадан “белгілі ақын Жарылқасын Аманұлының ән мен күйлерін береміз” деген хабарға назар салғанымда экраннан өте көрікті, сұлу сақал мұртты азаматты “ақын, сазгер, күйші, зергер, шебер Жарылқасын Аманұлы” деп, қасындағы ашаң жүзді сымбатты келіншекті “белгілі әдебиет сыншысы, әрі мәдениеттанушы Әлия Бөпежанова” деп таныстырды да хабарды жүргізуші жігіт ән мен күйге кезек берді.

Ақын Жарылқасын Аманұлы өзі шығарған “Ғұмырнама”, “Әттең-ай” күйлерін тартып шықты. Хабарды жүргізуші жігіт: “Сегіз қырлы, бір сырлы ағамыздың әндерін тыңдадыңыздар” деді.

Белгілі әнші қыз Ардақ Исатаеваның орындауында Жарылқасынның “Ақын да мен, сал да мен, сері де мен” әні жан дүниемді тебірентіп жіберді. Көз алдыма өткен күндер-

дің елесі келді, өткен күндер түсті. Тілім жазықты болмасын “япырмау мынау нағыз Біржанның өзі ме, әлде көзі ме” деппін дауыстап.

Асқақтата шырқалып айтылатын әннің сөзіне назар салайық.

“Ақын да мен, сал да мен, сері де мен,
Өтті жастық серілік желігімен.
Бота көзің боталап қарай бердің,
Сарыарқа, сардаламның елігі ме ең
сәулем-ай.

Өтті жастық дәурен-ай” —

деп мың құбылған ән біресе көңілді көкке көтерсе, біресе тұла бойыңды балдай балбыратады.

Ардақ Исатаеваның орындауында тағы да Жарылқасынның “Аққудың күміс қанат көгілдірі” деген кең тынысты, нәзік сезімге толы әнін тыңдап, халықтық дәстүрдегі асқақ әсем үнді өнердің жалғасын тапқанына, мәңгі жасай беретініне шүкіршілік жасадым.

Шырқау биікке көтеріліп әсем назды үнмен тербелген “Аққудың күміс қанат көгілдірі” әніне жазылған ақынның сөзі де ешкімді бей-жай қалдырмайды екен. Әсем әннің сөзі де әсем болғанға не жетсін.

“Аққудың күміс қанат көгілдірі,
Өзіңсің көзім нұры, өмір гүлі.
Жалғ етіп жанарыңнан ұшқан ұшқын,
Жүректен жыр маржанын төгілдірді” —

дейді.

Әнге ән жалғасты. Өзгеше сазды ашық дауысты Сайра Тұрғанованың орындауында Жарылқасынның “Аққуым, айдыныңда еркелегің”, “Қалқам-ау”, “Ақкербез аққу мү-



сіндім” әндері жанымды жадыратып, ризашылық сезімге бөледі. Сөзіне әні сай — әніне әншілері сай, естен кетпес бір күннің куәгері болып, ләззатына мейірім қанды.

Жарылқасынның өзгеше ойшыл, сыршыл дарынды лирик ақын екенін дана Абай (Ибраһим) Құнанбайұлының туылған күніне арналған жыл сайынғы “Адамзаттың Абайы” поэзия мерекесінде оқыған өлеңдерінен біліп, сезіп жүретінмін, бірақ ән-күй шығаратынын, зергерлікпен, шеберлікпен айналысатынын білмейтін едім.

Телеарнадан Жарылқасын Аманұлының өзі жасаған домбырасын, домбыра қабын, өзіне лайықтап тіккен бас киімін, костюмінің түсіне лайық келетін маталардан тігілген галстуктерді көрсетті. Бас киімдері де әртүрлі. Аң терісінен, барқытпен тігілген, өзі ойлап тапқан өзгеше үлгіде.

Зергерлік өнерімен жасалған мүліктері де көз жауын алады екен. Әртүрлі тас орнатып жасаған кітап қаптары, пышақ қындары, насыбай шақшалары, сыртын қайыспен өрнектеген құтылар тағы басқа заттарға таңғалмай қарау мүмкін емес. Бір адамның бойындағы осыншама қасиетке қалай таңқалмассың. Хабар жүргізуші жігіт: “Ендігі

кезекті ақынның өлеңдеріне берейік” деді. Бір жапырақ қағазға қарамай, ешқандай мүдірмей жатқа төгілдіре оқыған ақын өлеңдерінен бойыма күш-қуат алып, поэзия құдіретіне еріксіз бас иідім.

Осы күннен бастап іштей жаным жақын тартқан ақын ініммен бірнеше рет дастарқандас болып, өлеңдерін, әндерін, күйлерін тыңдап, өзі тіккен киімдерін, зергерлікпен жасалған заттарын көрдім. Ешкімге ұқсамайтын, жасандылығы жоқ, жалғандығы жоқ нағыз дарын иесін тани білу, бағалай білу, адамның адамгершілік қасиеті. Жарылқасын Аманұлындай өнерлі жандар көп болса еліміздің мәртебесі бұдан да биіктей берер еді-ау деген ойға қалдым. Бірақ, мұндай жандар өте аз, тіптен жоқтың қасы.

Таза өнер адамдарының киелі болатыны, киесі болатыны халқымызға ертеден мәлім, белгілі жай. 1990 жылдардың басында Республикамыздағы тұңғыш мұсылман газеті “Ислам шапағаты” басылымына Бас редактор болған, сол жылдары алғашқы “Ақ бата” кітабын жазған Жарылқасын Аманұлының бойындағы өзгеше қасиеттерді байқаған жайым бар. Меккеге қажылыққа аттанғандар, шет елге ұзақ сапарға аттанғандар, мешіт салғандар, той, тағы басқа жиын өткізгендер Жарылқасыннан бата алуды үрдіске айналдырып жатыр. Аузынан Алласы түспейтін, аспайтын-таспайтын, жалғандыққа жаны қас ақын бірде:

“Алла маған өлеңнің өргін берді,
Сөздің кесел жазылмас дертін берді.

Жарты сөз жалған айтпас,

Жалғандыққа жарты қадам баспайтын,
сертім еді”, —

дегені бар.

Жалған атаққұмарлықтан, өзін-өзі насихаттаудан, дарақылықтан бойын аулақ салып қашып жүретін ақын “Арсыз болмай атақ жоқ, алдамшы болмай бақ қайда” деген данышпан Абай сөзін еске алып, “екі етегі далақтап, екі көзі алақтап” атын шығарудың жолында әлекке түсіп жүрген кейбір жандарға ренжігені де бар.

Ақын да мен, сал да мен, сері де мен

“Ақын да мен, сал да мен, сері де мен” әні — Біржан сал, Ақан сері әндеріндегі аспандата асқақ дауыспен айтылатын ән.

Бұл әнді бұрынғы сазгерлердің ырғағындай дүниеге келген бірінші ән деп айтуға болады.

The musical score is written for a single melodic line in G major. It begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 6/8 time signature. The melody consists of eighth and quarter notes, with some phrases marked with a '3' indicating a triplet. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables that span across multiple notes. The score concludes with a double bar line.

А - қын да мен, сал да мен, се - рі де
мен Өт - ті жас - тық се - рі - лік
же - лі - - - - гі - мен бо - та - кө - зің
бо - та - лап а - хау қа - рай бер - -
- - - дің сар - да - ла Са - ры / ар - қа - ның
е - лі - - - - - гі ме - ен сәу - ле
Өт - ті / ау жас - тық дәу - рен - ай!

Ақын да мен, сал да мен, сері де мен,
Өтті жастық серілік желігімен.
Бота көзің боталап қарай бердің,
Сардала, Сарыарқамның елігі ме ең, сәулем-ай?
Өтті жастық дәурен-ай.

Жанарыңның сыр жатыр тереңінде,
Толғандырған әнім бе, өлеңім бе?
Кірпігіңнен шок бүркіп, от шарпыдың,
Өртенсем оңайлықпен сөнемін бе, сәулем-ай?
Өтті жастық дәурен-ай.

Мен де бір Алатаудың бұлбұлымын,
Бәрі ақын, бәрі сері ұл-қызының.
Бір күнін мың күн жырлар өтті-ау жастық,
Болар ең сен де бірі жұлдызымның, сәулем-ай.
Өтті жастық дәурен-ай.

Қалқам-ау

“Қалқам-ау” әні — жастық шақты сағынудан, бірге өскен құрбы-құрдастарды “қандай күйде екен” деп, ойлаудан шыққан ән.

Қа - лың қа - лай, қал - қам ау

қа - лың қа - лай? Ақ бо - зым - ның си - пап

ең жа - лың та - лай, қал - қам - ау Қай - сы бі - рін ай - там - ау

қай - сы бі - рін ай - там - ау, Аң - са - ға - ным ар - маным

ө - зің ға - на өз - гер - се де ба - сым -

- нан бол - ған та - лай, қал қам - ау қай - сы бі - рін ай - там - ай

қай - сы бі - рін ай - там - ау Кө - ні - лің - де қа - яу мұң,

кө - ні - лім - де қа - яу мұң са - ғын - дың ба, а - яу - лым?

Құс - тай ұ - шып же - ту - ге ақ - бо - зым жоқ жа - яу - мын.

Қалың қалай қалқам-ау, қалың қалай?
Ақбозымның сыйпап ең жалын талай қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Аңсағаным арманым өзің ғана,
Өзгерсе де басымнан бағым талай қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Қайырмасы: Көңілінде қаяу мұң,
Көңлімде қаяу мұң,
Сағындың ба, аяулым.
Құстай ұшып жетуге,
Ақбозым жоқ, жаяумын.

Жаз жайлауы жастықтың қысқа айналды,
Өткен ғұмыр бұлыңғыр түске айналды қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Қырау шалмас қияғың — қызыл қыран,
Атағы жоқ, аты жоқ құсқа айналды қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Қайырмасы.

“Ұмытты” деп, қалқам-ау күрсінбегің,
Жүрегің боп күрсінсең дүрсілдермін қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Көрмегелі ай өтті, жылдар өтті,
Хабарымды осы әнмен білсін дедім қалқам-ау.
Қайсы бірін айтам-ау,
Қайсы бірін айтам-ау.

Қайырмасы.

Туған жер

“Туған жер” әні де асқақ дауыспен өзгеше, тебіреніспен айтылатын ән.

Тер-бей тер-бей те - ңі - зін Са - ғы-ныш - тың,
Са - ғы-ныш - тың сар-(ы)да-ла-ның сар - ғай - ған
ка - ғын іш - тім - оу Ту - ған жер
Кін - дік ке - сіп кір жу - ып
өс - кен ел - ге, өс - кен ел - ге құс бол - ғын - да
жү - ре - гім а - лып ұш - қын
ту - ған жер Ал - тын бе - сі -
гім Кін - ді-гім - ді бу - ған жер

Тербей-тербей теңізін сағыныштың, сағыныштың,
Сардаламның сарғайған қағын іштім, туған жер.
Кіндік кесіп, кір жуып өскен елге, өскен елге,
Құс болғанда, жүрегім, алып ұшқын, туған жер.

Қайырмасы: Алтын бесігім, кіндігімді буған жер.

Атақоныс жетейін мекеніме, мекеніме,
Бетім басып жатайын етегіңе, туған жер.
Ата-анамның үйінің орнын тауып, орнын тауып,
Аунайыншы жатқан жер төсегіне, туған жер.

Қайырмасы: Алтын бесігім, кіндігімді буған жер.

Құшағыма, туған жер, сиясың ба, сиясың ба?
Түйіп алсам торқаңнан қиясың ба, туған жер?
Құсың құрлы болмадым кешір мені, кешір мені,
Жылына бір келетін ұясына, туған жер.

Қайырмасы: Алтын бесігім, кіндігімді буған жер.

Бұлбұлым

“Бұлбұлым” әні студенттік шақтағы бір бейнені көзге елестетіп елжіреуден туған ән.



Са-ғын-ды-рып сан жыл-ғы өт - кен - дер - ді
сен-сіз та - ғы ай - на - лып көк - тем кел - ді
бұл - - - бұ - лым Ел - жі - ре - тіп жа - ным - ды
Ай - ма - лай - ды көк - тем - дер - дің
сен бо - лып өт - кен ле-бі бұл - - - бұ - лым
бұл - - - бұ - лым бұл - - - бұ - лым
бұ - лым Кө-рін-бей - ді кө - - - гім - нен
қай - да се - нің жұл - - - ды - зың?

Сағындырып сан жылғы өткендерді,
Сенсіз тағы айналып көктем келді — бұлбұлым.
Елжіретіп жанымды аймалайды,
Көктемдердің сен болып өткен лебі — бұлбұлым.
Бұлбұлым, бұлбұлым,
Көрінбейді көгімнен, қайда сенің жұлдызың?

Жұлдызың мен жұлдызым қатар еді,
Бір-біріне нұр сәуле шашар еді — бұлбұлым.
Біз екеуміз аралап гүлзар бақты,
Арман таңы арайлап атар еді — бұлбұлым.
Бұлбұлым, бұлбұлым,
Көрінбейді көгімнен, қайда сенің жұлдызың?

Сенсіз таңым сарғайып атар емес,
Елесің де ешбір тіл қатар емес — бұлбұлым.
Сені іздеп пейіште жүр шығармын,
Ас та, су да бір түрлі батар емес — бұлбұлым.
Бұлбұлым, бұлбұлым,
Көрінбейді көгімнен, қайда сенің жұлдызың?

Аққудың күміс қанат көгілдірі

“Аққудың күміс қанат көгілдірі” әні сүйсінуден туындаған асқақ дауыспен айтылатын ән.

The musical score is written on a single treble clef staff with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The melody is composed of eighth and quarter notes, with some triplet markings. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables across notes. The piece concludes with a double bar line.

Ақ-ку-дың кү-міс қа-нат кө-гіл-ді-рі
Ө-зің-сіз кө-зім нұ-ры ө-мір гү-лі
ө-мір гү-лі ө-зің-сіз ө-зім нұ-ры
ө-мір гү-лі Жарк е-тіп жа-на-рың-нан
ұш-қан ұш-қын жү-рек-тен жыр мар-жа-нын
тө-гіл-дір-ді тө-гіл-дір-ді
жү-рек-тен жыр мар-жа-нын тө-гіл-дір-ді.

Аққудың күміс қанат көгілдірі,
Өзіңсің көзім нұры, өмір гүлі.
Жарқ етіп жанарыңнан ұшқан ұшқын,
Жүректен жыр маржанын төгілдірді.

Батылым жетпей қойды-ау тілдесуге,
Өзіңмен тілсіз жүрек үндесуде.
Тербетіп тылсым ғалам дүниені,
Белгісіз саған бір жан күн кешуде.

Жүректің жыры, сыры, салған өні,
Өзіңе өмір гүлім арналады.
Бір жүріп елесіңмен бірге тұрып,
Көңілім алабұртқан алданады.

Ақмарал

“Ақмарал” өні алысқа тұрмысқа шығып кеткен қызымды ойлаудан, қимастықтан, сағыныштан туған асқақ дауысты өн.



Ақ - ма - рал се - ні/ойла - сам бай - лау - да - ғы



жан - дай - мын Жау ко - лын - да ай - дау - да - ғы



жа - рал - ған жат жұрт - тық - қа кар - лы - ға - шым



Ба - сың - нан қыз кү - нің - нің ба - сың - нан қыз кү - нің - нің



ба - сың - нан қыз гү - лің - нің тай - дау ба - ғы Ақ - ма - рал ер - кем - ай.

Ақмарал, сені ойласам, байлаудағы,
Жандаймын жау қолында айдаудағы.
Жаралған жат жұрттыққа қарлығашым,
Басыңнан қыз күніңнің,
Басыңнан қыз күніңнің,
Басыңнан қыз гүліңнің тайды-ау бағы,
Ақмарал еркем-ай.

Ақмарал, сені қалай жоқтамайын,
Жаныма жанарыңнан от қалаймын.
Оралмас жыл құсындай кеттің ұшып,
Деп пе едің бір арманы,
Деп пе едің бір арманы,
Деп пе едің бір ардағы боп қалайын,
Ақмарал еркем-ай?

Ақмарал, сен есімде қалдың мәңгі,
Қадалып елесіңе көзім талды.
Сағынсаң ұшқан ұя, туған жерді,
Жаныңа жұбаньш ет,
Көңіліңе қуаныш ет осы әнді,
Ақмарал еркем-ай.

Ақкербез аққу мүсіндім

“Ақкербез аққу мүсіндім” өні тебіреніспен айтылатын өзгеше назды, әсем үнді ән.

Көз ал-дым-нан ди - да - рың ке - тер
е - мес Се - ні/ой-ла - май бір кү -
нім ө - тер е - мес Ақ кер - без
ақ-қу мү - сін - дім Қас сұ-лу-ы қа - зақ -
тың көп бол - - - са - да
Бір ө - зі - не еш - бір жан же - тер
е - мес. Ақ кер - без ақ-қу мү - сін -
дім жү - ре-гін - нін лү - пі - лін
айт - па - саң - да тү - сін - дім Ақ кер - без
ақ - қу мү - - - сін - - - дім.

Көз алдымнан дидарың кетер емес,
Сені ойламай бір күнім өтер емес.
Ақкербез аққу мүсіндім.
Қас сұлуы қазақтың көп болса да,
Бір өзіңе ешбір жан жетер емес.
Ақкербез аққу мүсіндім,
Жүрегіңнің лүпілін.
Айтпасаң да түсіндім,
Ақкербез аққу мүсіндім.

Атқан таңдай айналдым ажарыңнан,
Қалай таса боларсың назарымнан.
Ақкербез аққу мүсіндім.
Айдай болып алдымнан шыға келдің,
Қайтар шақта бал өмір базарынан.
Ақкербез аққу мүсіндім,
Жүрегіңнің лүпілін.
Айтпасаң да түсіндім,
Ақкербез аққу мүсіндім.

Бармағымды бастырдың азуыма,
Амал бар ма тағдырдың жазуына.
Ақкербез аққу мүсіндім.
Сені ойласам балбырап, балдай еріп,
Сені көрсем елтимін наз буыңа.
Ақкербез аққу мүсіндім,
Жүрегіңнің лүпілін.
Айтпасаң да түсіндім,
Ақкербез аққу мүсіндім.

Аққуым, айдыныңда еркелегің

“Аққуым, айдыныңда еркелегің” — бұл ән жұбайым Күміскүлге арналған нәзік сезімді толқынды, ырғақты ән.

The musical score is written on ten staves in a single system. It features a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 6/8 time signature. The melody is accompanied by a simple bass line. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllable placement. The score includes a 'К-СЫ:' (Coda) marking at the end of the first line and another 'К-СЫ:' marking above the fifth line. The piece concludes with a double bar line.

К-СЫ:

Ақ - ку - дай нег - кен жа - ным көр - кем е - дің!

Көр - кі - ңе кө - зім түс - се, өр - те - не - мін

Жұл - ды - зы жар - қы - ра - ған кан - дай жан - ның

жа - ры - /е - дің жұ - пары/е - дің жа - ры/е - дің жұ - па - ры/е -

К-СЫ:

дің өр - ке - ні/е - дің Не - де - ген көр - ке - мі/е -

дің? көр - кің - нен өр - те - не - мін

Ақ тол - қын ай - ды - ның - да ақ тол - қын ай - ды - ның -

да Ақ - ку - ым ер - ке - ле - гің, а - хоу

Ақ - ку - ым ер - ке - ле - гің.

Аққудай неткен, жаным, көркем едің,
Көркіне көзім түссе өртенемін.
Жұлдызы жарқыраған қандай жанның,
Жары едің, жұпары едің, өркені едің?

Қайырмасы: Не деген көркем едің,
Көркіңнен өртенемін.
Ақ толқын айдыныңда,
Аққуым еркелегің,
А-хо-о-оу, аққуым, еркелегің.

Қанат қып қос өкпемді ұшамын да,
Сезімнің саған жетем құшағында.
Көзімді жұмып тұрып көрем сені,
Аққуым, елесінді құшамын да.

Қайырмасы.

Аққуым, саған қолым жетер ме екен,
Махаббат бар деген сөз бекер ме екен?
Жұбаныш жанарыңнан тапқан, жаным,
Жадырап жаздай болып өтер ме екен?

Қайырмасы.

Дариға – дәурен

“Дариға — дәурен” әнінің сөзі де, әні де философиялық ойға құрылған, өмірге күштарлықтан туған ән.



Те - ніз - дей ме - ні тер - бе - ген а - сыл
ар - ма - ным Ар - ман - дап кан - ша
сар - ға - йып ат - ты таң - да - рым Біл - дір - мей өт - ті / ау
а - ла - пат се - зім әл - ди - леп Қы - зық - ты күн -
нің сұм - бі - ле түн - нің жал - ға - нын.